



.....

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2018

Rozšírené hodnotenie kvality a starostlivosti



MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY



SLOVENSKÁ
AGENTÚRA
ŽIVOTNÉHO
PROSTREDIA

REKREÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

KLÚČOVÉ OTÁZKY A KLÚČOVÉ ZISTENIA

Aký je stav a smerovanie cestovného ruchu vo vzťahu k životnému prostrediu?

Medzi motívmi zahraničných návštevníkov SR od roku 2005 do roku 2012 dominovali aktivity v súlade s požiadavkami udržateľného rozvoja, menej priaznivým bol relatívne vysoký podiel jednodňových a tranzitných návštevníkov prinášajúcich malý ekonomický prínos a negatívne environmentálne vplyvy. Od roku 2013 došlo k zmene metodiky zisťovania motívov, pričom prioritnými oblasťami sú trávenie dovolenky a voľného času. Najdôležitejšími motívmi dovolenkového pobytu v domácom cestovnom ruchu sú rekreácia a šport spolu s návštevou príbuzných a priateľov.

Počet ubytovacích zariadení a ich lôžkovej kapacity z dlhodobého hľadiska narastá, no stále zaostávame za priemerom EÚ i susednými krajinami. V roku 2018 došlo v SR medziročne k ďalšiemu nárastu počtu prenocovaní (o 5,6 %), v strednodobom horizonte (od roku 2005) je tento nárast ešte výraznejší (44,6 %). Priemerná dĺžka prenocovania v strednodobom horizonte poklesla z 3,8 na 2,8 prenocovania a od roku 2011 je stabilizovaná, pričom stále zaostávame za okolitými krajinami.

Počty lokalít pre aktivity horského turizmu od roku 2001 stagnujú alebo len mierne rastú (NP Veľká Fatra, NP Slovenský kras, CHKO Štiavnické vrchy), čo je pozitívna skutočnosť z pohľadu prírodnej zložky životného prostredia.

Len asi polovica správ veľkoplošných chránených území má vlastné informačné stredisko – IS (11 oficiálnych, ďalšie 4 sú neoficiálne a Správa NP Slovenský raj má okrem IS aj stredisko envirovýchovy). Absenciou IS sa

tieto chránené územia zbavujú jednej z možností usmerňovania pohybu návštevníkov.

Medzi rokmi 2005 až 2008 bola návštevnosť jaskýň stabilizovaná na úrovni okolo 680 000 návštevníkov ročne. Po výraznom poklese v roku 2009 (o viac ako tretinu), od roku 2010 návštevnosť pozvoľna narastala, ale v roku 2018 medziročne mierne poklesla (621 852).

Aké sú interakcie cestovného ruchu a životného prostredia?

Pri lokalitách pre aktivity horského turizmu došlo v roku 2018 medziročne k miernemu nárastu dĺžky cykloturistických trás v TANAP-e a chodníkov pre pešiu turistiku v NP Veľká Fatra. Mierny pokles dĺžky chodníkov pre pešiu turistiku nastal v NP Slovenský raj a v NP Slovenský kras pribudla 1 lokalita pre horolezectvo a skalolezectvo.

Od roku 2005 do roku 2008 bol klesajúci trend produkcie odpadov v sektore Hotely a reštaurácie. Od roku 2009 (zmene metodiky) do roku 2018 došlo k výraznému zníženiu produkcie odpadov v ubytovacích a stravovacích službách (medziročne však došlo k nárastu).

Erózia pôdy na turistických značených chodníkoch (TZCH) a cykloturistických trasách na území národných parkov má narastajúci trend, posledný rok došlo k jej stabilizácii. V roku 2018 došlo k miernemu nárastu dĺžky postihnutých cykloturistických trás na území TANAP-u, k výraznejším nárastom postihnutých TZCH došlo v územiach TANAP-u a NP Slovenský raj, kde došlo aj k výraznejšiemu nárastu dĺžky postihnutých cykloturistických trás. V ostatných územiach zmeny nenastali.

Strednodobo (od roku 2005) sa najvyššia miera ohrozenia maloplošných chránených území vplyvom aktivít cestovného ruchu prejavuje v územiach správ TANAP-u, NAPANT-u, NP Malá Fatra, PIENAP-u a NP Slovenský raj. V rámci CHKO ide najmä o správy CHKO Dunajské luhy, CHKO Malé Karpaty, CHKO Strážovské vrchy, CHKO Poľana, CHKO Cerová vrchovina, CHKO Vihorlat.

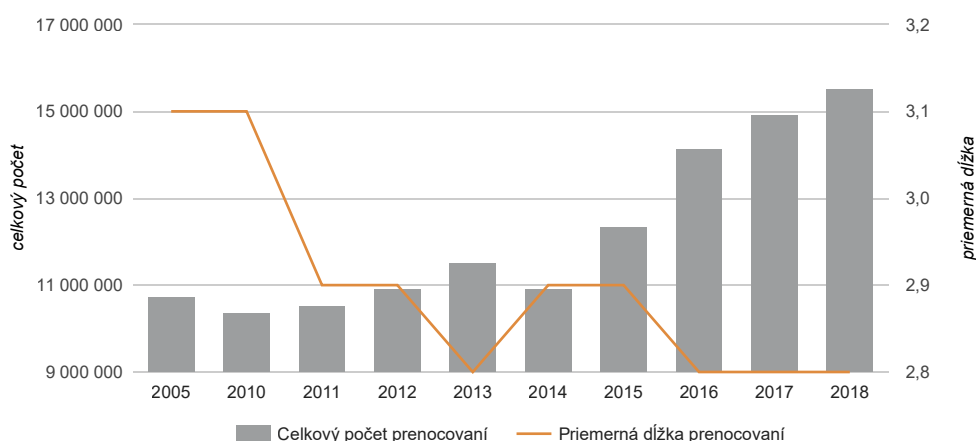
ŠPECIFICKÁ ANALÝZA REKREÁCIE A CESTOVNÉHO RUCHU

Rozvoj cestovného ruchu je **jedným z mála perspektívnych odvetví, pre ktoré má SR danosti** a ktoré sa nedajú premiestniť do susedných štátov. Neznamená to však, že sa v podmienkach Slovenska môže bezhranične rozvíjať. Pre odborné zdôvodnené a exaktnejšie podložené regulácie, respektíve usmerňovanie rozvoja turizmu je **potrebné stanovenie únosnosti územia prednostne v lokalitách vysokej návštevnosti a zraniteľného prostredia**.

Trendom v rámci SR je mierny nárast počtu prenocovaní, so striedaním období časovo dlhších miernych nárastov a, naopak, krátkych výrazných poklesov. K výraznejšiemu poklesu

počtu prenocovaní (pokles až o takmer 17 %), v porovnaní s dlhším obdobím rastu v časovom priebehu rokov 2005 – 2008, došlo v roku 2009. Odvtedy **znovu postupne rastie počet prenocovaní, pričom v roku 2018 došlo medziročne k ďalšiemu nárastu (o 3,87 %)**, v strednodobom horizonte (od roku 2005) je tento nárast ešte výraznejší (44,6 %). Od roku 2005 do roku 2011 však takmer **kontinuálne klesala priemerná dĺžka prenocovaní**, poukazujúca na stupeň atraktivity cieľového miesta cestovného ruchu i úroveň rozvinutosti infraštruktúry (z 3,8 prenocovaní na 2,9). Odvtedy je stabilizovaná približne na tejto úrovni (2,8 prenocovaní).

Graf 125 I Vývoj výkonov ubytovacích zariadení v SR



Zdroj: ŠÚ SR

VPLYV REKREÁCIE A CESTOVNÉHO RUCHU NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Intenzita turistickej návštevnosti nie je rovnomerne distribuovaná. Medzi turisticky najatraktívnejšie patria územia národných parkov, ale vplyvom aktivít cestovného ruchu sú aj potenciálne najohrozenejšie. Lokality pre aktivity horského cestovného ruchu sa koncentrujú na území TANAP-u, NANT-u a NP Malá Fatra. Z hľadiska hustoty **značených cyklotrás a turistických značených chodníkov (TZCH)** sú vzhľadom

na svoju rozlohu **v najväčšej miere fragmentované územia PIENAP-u, NP Muránska planina a NP Slovenský raj**. V roku 2018 došlo medziročne **k miernemu nárastu dĺžky cykloturistických trás v TANAP-e a chodníkov pre pešiu turistiku v NP Veľká Fatra**. Mierny pokles dĺžky chodníkov pre pešiu turistiku nastal v NP Slovenský raj. V NP Slovenský kras pribudla **1 lokalita pre horolezectvo a skalolezectvo**.

Tabuľka 034 I Počty lokalít pre aktivity horského turizmu za hranicami zastavaného územia obce na území národných parkov (§ 14 ods. 1 písm. b, c, d) zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)

Názov chráneného územia	Horolezectvo a skalolezectvo	Skialpinizmus	Táborenie, stánovanie a bivakovanie	Lyžiarske strediská	Bežecké lyžovanie **	Cykloturistika **	Pešia turistika **
Tatranský národný park							
2005	celé územie*	6	1	7	108/0,14	150/0,20	690/0,93
2017	celé územie*	6	1	7	108/0,14	276/0,38	703/0,95
2018	celé územie*	6	1	7	108/0,14	279/0,38	703/0,95
Národný park Nízke Tatry							
2005	4	6 (3 areály, 2 trasy, 1 lokalita)	-	-	-	201/0,25	800/0,98
2017	4	6 (3 areály, 2 trasy, 1 lokalita)	7	6	41,2 + vhodné TZCH	764/0,42 (vrátane OP NP)	816,5/0,45 (vrátane OP NP)
2018	4	6 (3 areály, 2 trasy, 1 lokalita)	7	6	41,2 + vhodné TZCH	764/0,42 (vrátane OP NP)	816,5 /0,45 (vrátane OP NP)
Národný park Malá Fatra							
2005	5	0	4	2	15 + 157 TZCH	0	157/0,69
2017	5	0	4	2	15 + 157 TZCH	35/0,15 + 6,09 zjazdové	172/0,76
2018	5	0	4	2	15 + 157 TZCH	35/0,15 + 6,09 zjazdové	172/0,76
Pieninský národný park							
2005	0	0	2	1	22/0,59	15/0,4	60/1,6
2017	0	0	2	0	27/0,70	21/0,60	52/1,40
2018	0	0	2	0	27/0,70	21/0,60	52/1,40
Národný park Slovenský raj							
2005	5***	0	3	7	50 + vhodné TZCH (vrátane OP NP)	118,5/0,1 (vrátane OP NP)	215/1,09
2017	10***	0	3	5	88 + vhodné TZCH (vrátane OP NP)	102/0,5	238/1,3
2018	10***	0	3	5	88 + vhodné TZCH (vrátane OP NP)	102/0,5	232/1,2
Národný park Muránska planina							
2005	2	0	3	0	26/0,13	13/0,06	318/1,57
2017	2	0	3 (k tomu bivakovanie: do 100 m od TZCH okrem NPR, PR a CHA)	0	44 + všetky TZCH, t. j. 362 (vrát. OP)	198 (NP vrátane OP)	318 (vrátane OP)
2018	2	0	3 (k tomu bivakovanie: do 100 m od TZCH okrem NPR, PR a CHA)	0	44 + všetky TZCH, t. j. 362 (vrát. OP)	198 (NP vrátane OP)	318 (vrátane OP)

Názov chráneného územia	Horolezectvo a skalolezectvo	Skialpinizmus	Táborenie, stano- vanie a bivako- vanie	Lyžiarske strediská	Bežecké lyžovanie **	Cykloturisti- ka **	Pešia turistika **
Národný park Poloniny							
2005	0	0	2	1	vhodné TZCH	44/0,15	119/0,4
2017	0	0	2	1	vhodné TZCH	33/0,11	85/0,29
2018	0	0	2	1	vhodné TZCH	33/0,11	85/0,29
Národný park Slovenský kras							
2005	1	0	0	0	0	38/0,19	270/0,78
2017	1	0	4	0	vhodné TZCH	40/0,20	270/0,78
2018	2	0	4	0	vhodné TZCH	40/0,20	270/0,78
Národný park Veľká Fatra							
2005	8	1	6	3	300/0,74	103/0,26	300/0,74
2017	8	1 + TZCH	6	3	302/0,75	150/0,40	390/1,00
2018	8	1 + TZCH	6	3	302/0,75	150/0,40	392/1,00

Zdroj: ŠOP SR

Poznámka:

* Okrem 10 lokalít vymedzených v návštevnom poriadku, kde je horolezectvo zakázané.

** V prípade bežeckého lyžovania, cykloturistiky a pešej turistiky sú uvedené údaje o dĺžke značených bežeckých trás, cyklotrás resp. turistických značených chodníkov v km resp. v km/km².

*** Zarátané je aj lezenie po ľadopádoch.

Výrazným environmentálnym problémom je **neustály nárast dĺžky eróziou postihnutých TZCH, nachádzajúcich sa v pásme nad hornou hranicou lesa i v roklinách**, kde v dôsledku extrémnych klimatických podmienok sú výrazne zhoršené podmienky pre regeneráciu pôd i vegetácie. **Kritická erózia pôdy na turistických značených chodníkoch sa prejavuje na území NAPANT-u, NP Malá Fatra, NP Muránska**

planina a na území TANAP-u. Erózia má narastajúci trend. V roku 2018 došlo k miernemu nárastu dĺžky postihnutých cykloturistických trás na území TANAP-u (o 0,4 km). K výraznejším nárastom postihnutých TZCH došlo v územiach TANAP-u (o 8 km) a NP Slovenský raj (o 6 km). Na území NP Slovenský raj došlo aj k výraznejšiemu nárastu dĺžky postihnutých cykloturistických trás (zo 4 na 5 km).

Tabuľka 035 I Erózia pôdy na turistických značených chodníkoch a cykloturistických trasách na území národných parkov

Názov chráneného územia	Celková dĺžka eróziou postihnutých cykloturistických trás (km/% z celkovej dĺžky)	Celková dĺžka eróziou postihnutých turistických značených chodníkov (km/% z celkovej dĺžky)
Tatranský národný park		
2005	0	150/21,7
2017	23,5/8,5	248/35,5
2018	23,9/8,6	256/36,4
Národný park Nízke Tatry		
2005	0	390/48,7
2017	90/12	570/70
2018	90/12	570/70
Národný park Malá Fatra		
2005	všetky cyklotrasy sú súčasťou TZCH	120/76
2017	všetky cyklotrasy sú súčasťou TZCH	125/74,85
2018	všetky cyklotrasy sú súčasťou TZCH	125/74,85

Názov chráneného územia	Celková dĺžka eróziou postihnutých cykloturistických trás (km/% z celkovej dĺžky)	Celková dĺžka eróziou postihnutých turistických značených chodníkov (km/% z celkovej dĺžky)
Pieninský národný park		
2005	2/13,3	2/3,3
2017	4/19	4/7,7
2018	4/19	4/7,7
Národný park Slovenský raj		
2005	0	50/23,3
2017	4/4	24/10
2018	5/5,3	30/12,9
Národný park Muránska planina		
2005	0	118/37,2
2017	2,94/2	118/37,2
2018	2,94/2	118/37,2
Národný park Poloniny		
2005	0	1/1
2017	0	4/4,7
2018	0	4/4,7
Národný park Slovenský kras		
2005	15/10	30/11,1
2017	15/10	30/11,1
2018	15/10	30/11,1
Národný park Veľká Fatra		
2005	1/1	17/5,7
2017	3,0/2,3	15/4,5
2018	3,0/2,3	15/4,5

Zdroj: ŠOP SR

Na kategórie chránených území celkovo pripadá 60 – 80 % stanovísk ŠOP SR k zásahom do prírody a krajiny vyžadujúcich súhlas príslušného orgánu ochrany prírody (predovšetkým územia TANAP-u, NAPANT-u, NP Slovenský raj a NP Malá Fatra). Z hľadiska kategórií chránených území **najviac stanovísk k zásahom** v časovom období rokov 2003 – 2018 **pripadalo na ochranné pásma národných parkov i chránené krajinné oblasti a národné parky, najmenej na voľnú krajinu. V roku 2018 došlo medziročne k miernemu zníže-**

niu počtu stanovísk ŠOP SR k zásahom z dôvodu budovania turistických chodníkov, náučných chodníkov, bežeckých, lyžiarskych, cyklo- a mototrás, k výraznejšiemu poklesu v prípade stanovísk k budovaniu športových zariadení (vleky, lanovky). Naopak, k výraznejšiemu nárastu došlo v prípade organizovania verejných podujatí, využívania lietadiel a lietajúcich športových zariadení či budovania ubytovacích zariadení (chaty, hotely).

Tabuľka 036 I Počet stanovísk ŠOP SR k zásahom do prírody a krajiny súvisiacich s aktivitami cestovného ruchu

Druh činnosti	Počet posudzovaných zámerov				
	Rok	NPR, PR, NPP, PP, CHA, CHKP	Národný park	Ochranné pásmo NP, CHKO	Voľná krajina
Budovanie a vyznačenie turistického chodníka, náučného chodníka, bežeckej trasy, lyžiarskej trasy, cyklotrasy alebo mototrasy (§ 13 ods. 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)	2017	7	8	32	16
	2018	9	6	12	14
Organizovanie verejných telovýchovných, športových a turistických podujatí, ako aj iných verejnosti prístupných spoločenských podujatí za hranicami zastavaného územia obce alebo mimo športových a rekreačných areálov na to určených (§ 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)	2017	41	71	71	15
	2018	62	66	76	31
Let lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, najmä klzákom, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najväčšou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia (§ 14 ods. 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)	2017	2	6	4	1
	2018	15	16	2	0
Osvetlenie bežeckej trate, lyžiarskej trate a športového areálu mimo uzavretých stavieb (§ 14 ods. 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)	2017	0	0	1	0
	2018	0	0	0	0
Budovanie ubytovacích zariadení (chaty, hotely...)	2017	1	9	40	8
	2018	7	23	58	21
Budovanie športových zariadení (vleky, lanovky...)	2017	1	15	64	3
	2018	4	4	5	3
Iné	2017	10	34	14	5
	2018	12	17	4	2

Zdroj: ŠOP SR

Poznámka:

NPR = národná prírodná rezervácia, PR = prírodná rezervácia, NPP = národná prírodná pamiatka, PP = prírodná pamiatka, CHA = chránený areál, CHKP = chránený krajinný prvok